

ГРАФИКАЛЫҚ ДИЗАЙННЫҢ ДАМУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Тілек Айяжан Талғатқызы

ayazhan.tlek@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ студенті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан,
Ғылыми жетеші – Бегімбай К.М.

Қазіргі таңда, графикалық дизайн үлкен рөл атқаруда. Ол өнімді бірегей етіп қана қоймай, сонымен қатар, оған ұқсас емес, соған байланысты тауарды неғұрлым тартымды және ерекше болып шығарады. Бүгінгі таңда графикалық дизайн – көптеген салаларда қолданылатын динамикалық дамып келе жатқан қызмет саласы. Графикалық дизайн салаларына фирмалық стиль, сыртқы жарнама, баспа өнімдері және виртуалды өнер түрлері жатады.

Аталған тақырып қазіргі қоғамда өте өзекті. Бүгінгі күні графикалық дизайн жарнама, баспа және кино мен теледидар, компьютерлік және электрондық техника, паблик рилейшнз саласымен қатар басқа да бұқаралық ақпарат салаларында қолданылады. Шет елдерде оны «коммуникациялық дизайн» деп атайды.

Берілген тақырыптың мақсаты арнайы әдебиетті қолдану арқылы графикалық дизайн тақырыбын және оны өндіру кезеңдеріне шолу жасау арқылы, оның ерекшеліктеріне көңіл бөлу. Сондай-ақ, берілген тақырыптың міндеттерін қарастыратын болсақ, оған біз графикалық дизайн принциптері, жарнаманың әр түрлеріндегі тиімділігі, фирмалық стильді жатқыза аламыз.

Графикалық дизайн пән ретінде визуалды қарым-қатынас пен көрініске бағытталған көркем және кәсіби пәндер қатарына жатқызуға болады. Символдарды, суреттерді немесе сөздерді құру және біріктіру үшін идеялар мен жолдаулардың визуалды бейнесін қалыптастыру мақсатында әртүрлі әдістемелер қолданылады [1].

Графикалық дизайнер баспаханалық безендіруді, бейнелеу өнерін және соңғы нәтиже шығару үшін беттерді реттеу, оны безендіру техникаларын пайдалана алады. Негізінде, графикалық дизайнды термин ретінде, дизайн жасалатын процестің өзін белгілеу кезінде, сондай-ақ жұмыс аяқталғаннан кейін алынған өнімді (нәтижелерді) белгілеу кезінде жиі қолданылады.

Графикалық дизайн, өзінің тарихын ежелгі адамдардың үңгір қабырғаларына алғашқы суреттерін салған кезден, бастау алады. Біздің заманымызға дейін 30000 астам әзірленген Францияның оңтүстігінде жануарлар мен алғашқы қауымдық адамдардың жүздеген бейнелері, сондай-ақ б.з.д. 14000 астам салынған Ласкодағы (Франция) ұқсас жобалар немесе б.з.д. 7000 астам пайда болған Үндістандағы Бхимбетка жартасты тұрғын үйлер, алғашқы қауымдық аңшылар конструкциялары және жартастасқа сурет салатын Австралиядағы аборигендер, әлемнің басқа да бөліктеріндегі көптеген жартастағы суреттер, графиканың адамзат үшін ортақ, өте ұзақ тарихы бар екенін көрсетеді [2].

Әрине, мұның бәрі қарапайым болды, алайда адамзаттың қабілеті бір ғасырдан екіншісіне өткен сайын дамып отырды. Жарнамалық графикалық дизайн ол кезде даму үстінде болды деп айтуға келмейді – мұның бәрі кейінірек болады.

Алайда, графикалық дизайн, дамыған өнеркәсіптік өндіріс дәуірінде пайда болды деп есептеледі. Графикалық дизайн, алғашқы мезеттерінде, термин ретінде, оқырманды ақпараттандыру, ойын-сауық мақсатында көрермендік-сөздік бейнені қалыптастыру үшін, басылған бетте мәтін мен бейненің көркемдік монтажын жеткізу үшін пайдаланған.

XIX ғасырдың соңында түрлі-түсті баспаның пайда болуымен графикалық дизайн өнердің жеке түріне айналды. Сол кезеңде бұқаралық баспа өнімдері мен жарнама өндірісіне негізінен көркемдік білімі жоқ адамдар тартылған. Бұл елеусіз және аз мәнді өнердің пайда болуына әкеліп соқтырды. Жағдай XX ғасырдың бірінші жартысында өзгерді. Еуропалық суретшілер ғылым мен техникадағы прогреске тез үн қатып, бірінші болып радикалды өзгерістерге қадам басты.

Бүгінгі таңда мамандар, графикалық дизайн сияқты ұғымның дамуына бірнеше мектептер үлесін қосты деген ойда. Мұндай мектептерге, өткен жүзжылдықтың отызыншы-елуінші жылдары ең елеулі болған американдық жарнамалық графика (сурет 1), сондай-ақ, орыс конструктивизмінің жиырмасыншы жылдары (сурет 2), жетпісінші жылдар – Швейцария графика мектебі (сурет 3), алпысыншы жылдар - поляк плакат мектебі (сурет 4), сондай-ақ, жапондық плакат мектебі - XX ғасырдың 60-80 жылдары (сурет 5).

Сурет 1. Американдық жарнамалық графика мектебі. 1930-50 жж.

Қорыта келетін болсақ, графикалық дизайн-өнердің ең әмбебап түрі десек те болады. Графиканың туындылары, біздің күнделікті өмірімізде кездеседі. Біз жол белгілері, жарнама хабарландырулары, журналдардағы иллюстрациялар, түрлі тауарларға арналған қаптапалар, соның ішінде, темекі және бас ауруы таблеткалары, футболкадағы өндіруші фирмалардың логотиптері және тіпті бұйымдардың қандай да бір түрлерін жуу жөніндегі нұсқаулықтары бар жапсырмалар арқылы, дизайн өнерін білеміз.

Сурет 2. Орыс конструктивизмі 1920 ж.

Графикалық дизайнның басты идеясы - бір орындаудағы ыңғайлылығы мен функционалдығы бар эстетикалық тәсілдердің үйлесімділігі.

Бұл заманауи әлемнің феномені емес. Графикалық дизайнның міндеті, адамға оның иесі жеткізгісі келетін ақпаратты қабылдау үшін ең қолайлы атмосфераны жасау болып табылады.

Сурет 3. Швейцария графика мектебі. 1950-70 жылдар

Сонымен, қорыта келе айтарымыз, графикалық дизайн векторлық және расторлық графиканың әр түрлі пропорциялар мен комбинацияларда үйлесуі болып табылады, ол белгілердің бірыңғай жүйелерін жасау, фирмалық стильдер, өнеркәсіптің тұтас салаларының бейнесін жасау, оқулықтардың көрнекі-ақпараттық қатарын жаңарту, ірі іс-шаралар, көрмелер және т.б. визуалды кешендер құру сияқты күрделі құрылымдарды жобалаудың кешенді міндеттерін шешеді.

Сурет 4. Поляк плакат мектебі 1950-70 жылдар

Графикалық дизайн өндіруші мен тұтынушы арасындағы коммуникативтік байланыс пәні болып табылады және заманауи үрдістерге сәйкес орындалады. Қоғамдағы заманауи үрдістер сән мен технологиялық прогресті талап етеді. Әйтпесе, сән мезгіл-мезгіл әр түрлі уақыт аралықтарымен қайталанады, бірақ прогресс орнында тұрмайды. Сондықтан ойлай білу, бір кездері болған нәрсеге қалай ұмтылу керектігін санай білу маңызды, мысалы, классикалық нәрсе, бірақ түпнұсқалық реңкпен болу үшін оны біртұтас бүтіндей етіп біріктіру[3].

Жарнама студиялары мен агенттіктері тұтынушының назарын көбірек тарту үшін жарнама материалдарын беруде жаңа қадамдарды үнемі іздеуде, бұл күрделі болып табылады, өйткені көп қамтылған жарнама әлемінде нарықта бөлініп шығу қиынға түседі.

Мысалы, графикалық дизайнның ең айқын заманауи үрдістерін қарастырайық:

Графикалық дизайнның шекарасын кеңейту, заманауи графикалық дизайнның өзіндік идеялары, ортасында графикалық дизайнның көрінісі.

Бүгінгі күні графикалық дизайн – ең сұранысқа ие, жоғары ақы төленетін және қызықты мамандықтардың бірі. Онсыз бірде-бір баспа үйі болмайды. Полиграфияны ресімдеуден басқа графикалық дизайнерлер web-дизайнда және компьютерлік бағдарламалардың пайдаланушы интерфейстерінің дизайнында немесе компьютерлік ойындарда іске қосылуы мүмкін, олар үшін функционалдығы ғана емес, креативті сыртқы

түрі де маңызды. Сондай-ақ дизайнерлер жарнама агенттіктеріне, қаптамалар, ашық хаттар, кеңсе тауарлары және т.б. шығаратын компанияларға қажет.

Сонымен, заманауи графикалық дизайн-кәсіби қызметтің қарқынды дамып келе жатқан саласы. Бұл қызметтің ықпал ету салаларын, оның ерекшеліктері мен бағыттарын қарастырайық және қазіргі уақытта танымалдықтың себептерін анықтаймыз. Графикалық дизайн – бұл шығармашылық жобалау қызметі, оның негізгі құралы графика болып табылады. Шын мәнінде, графикамен оның барлық көріністерінде жұмыс істеу және графикалық дизайнердің негізгі міндеті болып табылады. Сонымен қатар, ең бастысы «академиялық» стандарттарға сәйкес келетін орындалу сапасы емес, таңдалған стилистикалық шешімнің нақты жобаға сәйкестігі болып табылады [4].

Графикалық дизайнның мақсаты полиграфия, кино, теледидар арқылы жаппай таратуға арналған ақпаратты визуализациялау, сондай-ақ заттық орта мен бұйымдардың графикалық элементтерін жасау болып табылады. Графикалық дизайнердің мамандығы туралы оның жұмыстары талап етілетін және қолданылатын мысалдар мен аймақтар анық айтады. Қазіргі уақытта «дизайн» ұғымы өз шектерін кеңейтті, бұл бізге қоршаған әлемді онсыз елестету қиын. Дизайн адам қызметінің барлық салаларына енеді.

Бұл графикалық дизайн сияқты дизайнерлік өнер түріне қатысты. Біз газет, кітаптар және жылтыр журналдарды сатып аламыз, жарнамалық парақшаларға, заттаң баларға және түрлі-түсті афишаларға назар аударамыз, полиграфия мен Интернет желісінде графикалық дизайнмен бетпе-бет келеміз.

Графикалық дизайн өндіруші мен тұтынушы арасындағы коммуникативтік байланыс пәні болып табылады және заманауи үрдістерге сәйкес орындалады. Қоғамдағы заманауи үрдістер сән мен технологиялық прогресті талап етеді. Әйтпесе, сән мезгіл-мезгіл әр түрлі уақыт аралықтарымен қайталанатын, бірақ прогресс орнында тұрмайды. Сондықтан ойлай білу, бір кездері болған нәрсеге қалай ұмтылу керектігін санай білу маңызды, мысалы, классикалық нәрсе, бірақ түпнұсқалық реңкпен болу үшін оны біртұтас бүтіндей етіп біріктіру. Жарнама студиялары мен агенттіктері тұтынушының назарын көбірек тарту үшін жарнама материалдарын беруде жаңа қадамдарды үнемі іздеуде, бұл күрделі болып табылады, өйткені көп қамтылған жарнама әлемінде нарықта бөлініп шығу қиынға түседі.

Бұл пәнді қазіргі кезеңде толығырақ зерттеу үшін тарих және көптеген әдебиетке сүйену қажет. Графикалық дизайнды зерттеу бойынша жасалған ғылыми-зерттеу жұмыстары осы пәннің тарихи ақпараттық білімнің дамуына әсер етуіне тиімді болып табылады. Біз осы тақырып бойынша келешекте терең зерттеумен айналысуға ниеттіміз.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Тимофеев Г., Тимофеева Е. Графический дизайн. Учебный курс. – Ростов-на-Дону, 2004. 56 стр.
2. Миронов Д.Ф. Компьютерная графика в дизайне. – Санкт-Петербург, 2004. 96 стр.
3. Лобзин Ю.А. Рожавский В.Г. –Графический дизайн. Учебный курс. –М.: Просвещение, 2008. – 62 стр
4. Бегімбай К.М. Графикалық дизайн. Оқулық. – Алматы, Эпиграф. 2017. 112 б.